

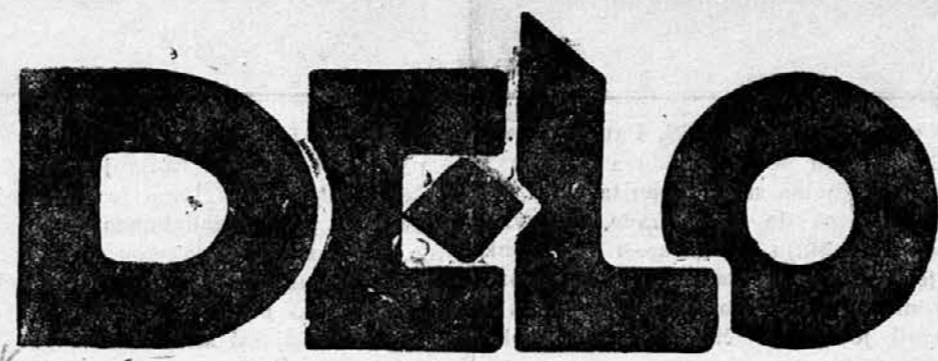
IZHAJA VSAK ČETRTEK

Table with subscription rates: Narodna, Italija, Inozemstvo, Letno, pol letno, četrtletno.

Posamezni izvod 25 cent.

Uredništvo in upravnštvo: Trst v, Via Udine 33. III.

Trst, 9. julija 1926. — Leto VII. - Štev. 271.

Glasilo Komunistične stranke Italije

„Imperializem: zadnja postaja kapitalizma“ (LENIN)

Nekaj o protimarksistih

Profesor M. Lessona, italijanski prevajalec Darwinovih spisov, je italijansko prevodu knjige, ki v njej veliki angleški mislec skuša rešiti vprašanje o izvoru človeka...

«Ena sama reč je za Marksa važna: on hoče vedeti po katerih zakonih se razvijajo stvari ki o njih razgrablja, po katerih zakonih se te stvari izpreminjajo iz ene forme v drugo in kakšne so posledice teh naravnih zakonov na družabno življenje...»

Ako bi ga bili čitali, oni ki ga hvalijo bi ga hvalili vse lepše in oni, ki ga kritizirajo, bi se iz njegovih spisov naučili misliti in bi se morda še navdušili za tisti globoki čut spoštovanja do resnice...

Dandanes kar mgolgi ljudi, ki ponosno trde, da je marksizem oslarija. Najbolj se taki ljudje šopirijo po časopisju in po narodnih revijah. Kdor je le par hlač ogulil na šolskih klopetih, se že čuti poklicanega, da lopne po Marksu, po socializmu in komunizmu...

Slovenecem ne moremo zameriti ako ne poznajo Marksa in njegovih teorij. Akoravno se ne more trditi, da ni bilo o Marksu in o njegovih teorijah še nič napisano v slovenskem jeziku, je vendarle res, da imamo Marksovih prevodov zelo malo in še to je raztreseno po brošurah, po listih in revijah...

Najbolj udrubi po marksizmu malomeščanstvo; blaži radi neopopravljene osebnosti in nedosegljive ignorance. Malomeščanski učenjaki so nekje iztaknili teorijo sodelovanja med kapitalom in delom, teorijo, harmoničnega sožitja med vsemi sloji današnje družbe...

Med Anglijo in Italijo je bil po preteklih dneh sklenjen dogovor glede penetracije na gospodarskem polju. Tozadnja pogodba je bila tudi registrirana pri Društvu narodov.

Francija se temu upira, ker ni tudi nje v družbi. Po zadnjih vesteh pa bo dobila tudi ta svojo porčijo, kar bo služilo, da jo malo potolaži.

«Uspoštevajoč, da postaja današnji položaj, izvirajoč v prvi vrsti iz posledice vojne vsak dan slabši na gospodarskem polju v vseh deželah in še posebno v evropskih državah; da so potrebni takojšnji ukrepi, da se prepreči možnost pravega ekonomskega katastrofe, ki bi gotovo zadela več ali manj vse dežele, eno za drugo. Uspoštevajoč z ene strani, da je absolutno potrebno stabilizirati valute. Uspoštevajoč nevarnosti, ki izvirajo izvedo pretranih tarif in iz prepovedi vvoza in uvoza. Uspoštevajoč ovira, ki so stavljeni pri prevažanju budiš potnikov ali blaga; pomanjkanje enotnosti ali jasnosti tarif in carinskih klasifikacij in spremembe katerim so podvržene, brez predlaganega obvestila, tarifam in veljavni; neenakosti postopanja napram tujemu in domačemu blagu.»

POLITIČNI PREGLED

Stavka angleških rudarjev

traja že 69 dni. Potem ko je bil sprejet v parlamentu zakon o osem urniku v rudokopih, skušajo delodajalci, da bi zanesli razprtijo med maso rudarjev. Ta posel jim pa ne gre nič kaj izpod rok. Cook, glavni tajnik rudarjev je izjavil, da se bo bila bitka do skrajnosti, ker se rudarji nikakor ne bodo udali nepustljivosti delodajalcev in vladi konservativcev. In vsi manevri vlade in gospodarstev, da bi stavko razbili, so se izjalovili.

Premog silno pomanjkuje. Vlada je našla celo vrsto ladij za uvoz premoga iz Amerike. Federacija rudarjev skuša preprečiti ta uvoz.

Ruski delavci so zopet poslali podporo svojim angleškimi sodrugom. Ko bi ne imeli komande socialdemokratije pri Stokovni Internacionali bi bil boj angleških rudarjev veliko lažji. Ravno socialdemokratije so krivi če je solidarnost mednarodnega proletariata tako šibka. Te dni je bila sklicana v Essemu (Poruhru) konferenca revolucionarnih delavcev. Sklenjeno je bilo, da se odločno upliva na socialdemokr. vodstva sindikatov v vseh deželah, da se podpre z vsemi možni borbo angleških rudarjev.

Delavstvo, ki stoji pod vplivom komunistov se dobro zaveda, da bi poraz angleških rudarjev bil tudi njihov poraz. Da bi pomenila uspeh angleških delodajalcev podlago za ofenzivo proti vsemu delavstvu.

Anglija in Italija v Abesiniji

Med Anglijo in Italijo je bil po preteklih dneh sklenjen dogovor glede penetracije na gospodarskem polju. Tozadnja pogodba je bila tudi registrirana pri Društvu narodov.

Francija se temu upira, ker ni tudi nje v družbi. Po zadnjih vesteh pa bo dobila tudi ta svojo porčijo, kar bo služilo, da jo malo potolaži.

Položaj v Franciji

Vlada Briand-Caillaux se je komaj obdržala v ravnotežju. Velekapitalisti niso namreč še zadovoljni z današnjim gabinetom. Zeliho se reakcionarnejskega, takega, ki bi njim dal svobodne roke pri dobičkih in ki bi z druge strani naložili vsa bremena slabokrvnih francoskih državnih financ.

Nemška kriza

15 milijonov glasov ni zadostovalo, da bi se razlastili nemški knezi. To število pa tudi pokazuje ogromno nezadovoljnost nemškega ljudstva proti temu, da bi se knezom vrnila posestva. Marxova vlada je računala s tem nezadovoljstvom, in je delala na to, da pride v tej zadevi do kompromisa. S tem kompromisom naj bi ostala ova cela in volk sit. Z njim pa niste bili zadovoljni ne desnica (monarhisti) in ne levica (soc-dem. in

tudi zakoni, ki to novo življenje dirigirajo. V svojem zgodovinskem razvoju, ki so povsem enaki pojavom vsakega drugega življenja. Kdor te zakone z natančnostjo znanstvenika vestno preiskuje in jih spravlja na dan spozna po katerih zakonih se posamezni družabni ustroji rode, po katerih žive in umirajo in spozna, da mora nujno nastati iz enega družabnega ustroja nova višja forma družabnega življenja.»

Marksi je hotel dokazati in je dokazal, da pridemo nujno tudi brez naše volje do nove socialne uredbe in je to novo družabno uredbo imenoval socialistično in komunistično. Ne zato morda ker je on tako hotel marveč zato ker se iz sedanje družabne forme ne more roditi druga kot spočetka socialistična in potem komunistična forma.

Vse kaže, da je imel prav in vsak dan bolj neresni so oni, ki verjamejo, da so s ponosno frazo spravili Marksa v kot, da so njegove teorije uničili in uničili za vedno komunizem, ki ga življenje po svojih zakonih nujno ustvarja.

L. Z.

Vatikanski pregled

Laburistična vlada Cannesa v Meksiki se ljuto bori proti imperializmu tujcev. Ameriški magnetni industrije in finance in drugi so dobili dobrih pomočnikov pri odporu proti nacionalizaciji zemlje in rudnikov v klerikalni prevzetnosti.

Vlada je bila primorana, da izžene mnogo duhovnikov-tujcev in pritisnila na ostale agente imperialistov.

Papež je posegel v stvar in izobčil meksikansko vlado. Ta se pa za to ni zmenila in je postavila meje cerkvenim vmešavanjem.

Vatikan proti meksikanski vladi

Kard. Gasparri (papežev zunanji minister) je poslal togled vsem vatikanskim poslanikom pri raznih vladah okrožnico.

Mednarodna trg. zbornica priznava kaos evropske ekonomije

Prvega julija se je otvorilo v Parizu 21. zasedanje Sveta Medn. trg. zbornice. Po proučevanju položaja je bila sprejeta, na predlog predsedništva sledeča resolucija.

«Uspoštevajoč, da postaja današnji položaj, izvirajoč v prvi vrsti iz posledice vojne vsak dan slabši na gospodarskem polju v vseh deželah in še posebno v evropskih državah; da so potrebni takojšnji ukrepi, da se prepreči možnost pravega ekonomskega katastrofe, ki bi gotovo zadela več ali manj vse dežele, eno za drugo. Uspoštevajoč z ene strani, da je absolutno potrebno stabilizirati valute. Uspoštevajoč nevarnosti, ki izvirajo izvedo pretranih tarif in iz prepovedi vvoza in uvoza. Uspoštevajoč ovira, ki so stavljeni pri prevažanju budiš potnikov ali blaga; pomanjkanje enotnosti ali jasnosti tarif in carinskih klasifikacij in spremembe katerim so podvržene, brez predlaganega obvestila, tarifam in veljavni; neenakosti postopanja napram tujemu in domačemu blagu.»

Male vesti

TUDI FINLANDIJA BO IZMENJALA POL. KAZNJENCE.

Na meji Z. S. S. R. in Finlandije je Z. S. S. R. izmenjala 8 finlandskih vojunov s osmimi revolucionarci.

Proces Zaniboni.

Državni pravdnik je končal s preiskavo nanašajočo se nameravanega atentata Zanibonija in tovarišev na Mussolinija.

Izmenjava pol. kaznjencev med Nemčijo in Z. S. S. R.

Nemčija in Z. S. S. R. sta sklenili pogodbo, na podlagi katere si boste objestransko izmenjali politične jetnike. Z. S. S. R. bo izročila Nemčiji tista dva dijaka, ki sta šla v Z. S. S. R. da umorijo voditeljske sodruge. Nemčija bo izročila nekatero komuniste obsojene v lipskem procesu.

V. Gibson v norišnici.

Violette Gibson, ki je streljala na Mussolinija, je bila spoznana umobolnim in vsled tega oddana v rimsko norišnico.

Obnavna v Aquili končana.

Prošla dni se je končal proces proti obdolženim, da so se udeležili punta v Anconi leta 19.

Od desetih obdolženecv je bilo sedem obsojenih na ječo od 4 let in 2 meseca, 20 let. Skupaj so sodniki naložili 87 let ječe.

Trije obdolženci so bili oproščeni.

Dalje je bilo obsojenih 4v kontumacijo 20 let. Skupaj so sodniki naložili 87 let ječe.

Marks in strokovne organizacije

(Nadaljevanje).

b) Njihova sedanjost. Dosedaj je bil pogled strokovnih organizacij preveč izključno omejen samo na lokalne in direktne boje proti kapitalu. One še niso popolnoma pojmile svoje moči za naskok na sistem meznega suženjstva in proti današnjemu proizvajalnemu načinu. Vsled tega so stale izven splošnih socialnih in političnih gibanj. V zadnjem času izgleda, da se nekako vzbujajo k zavesti svoje velike zgodovinske naloge, kakor lahko sklepamo n. pr. iz njihove udeležbe na najmočnejšem političnem gibanju v Angliji (Angleške strokovne organizacije, ki so v veliki meri vodile generalni svet internacional, so se živahno udeležile v letih 1865 in 1866 boja za splošno volilno pravico), iz globljega razumevanja njihovih funkcij v Združenih Državah Amerike in iz sledečega sklepa, ki ga je sprejela zadnja velika konferenca trejdjunjonstov v Sheffieldu (Trade-union pomen angleško strokovno organizacijo, trade-unionist strokovničarja); konferenca povsem odobrava stremeljenja Internacionalne delavske asociacije, da združi delavce vseh dežel v skupno bratsko zvezo in živo priporoča raznim društvom, ki so na konferenci zastopana, da postanejo njeni člani v priprisanju, da je potrebna za napredek in blagostanje vsega delavstva.

c) Njihova bodočnost. Ne glede na svoje prvotne cilje se morajo strokovne organizacije sedaj učiti delovati zavestno kot ognjišča organizacije delavskega razreda v velikem interesu njegovega popolnega osvobojenja. Podpirati morajo vsako socialno in politično gibanje, ki stremi k temu cilju. Smatrati se morajo in delovati kot predbojvniki in zastopniki celega razreda in tako se jim mora posrečiti, da pritegnejo mase tudi one delavce, ki stoje izven njih. Skrbno morajo zastopati interese najslabše plačanih slojev delavstva, n. pr. poljskih delavcev, ki so jim posebno neugodna okoliščine vzele odporno moč. Privesti morajo cel svet do priprisanja, da je cilj njihovih stremeljenj, nikakor ne ozkosrečen in sebičen, temveč osvobodilne teptanih mas.»

V tej resoluciji je dovršen razvojni proces Marxovih nazorov o strokovnem gibanju. Na vsak način je to zadnji dokument, kjer je izrazil svoje tozadevne nazore. Vidimo, da je tudi v njej povdajena nujnost, smotnost, plodovitost strokovnega gibanja. A ob enem ni nič manj jasno povdajena omejenost te oblike delavskega gibanja in so natančno začetna tudi meje, v katerih se mora gibati v okvirju kapitalističnega reda. Da ni v tej resoluciji omenjena nič o vlogi politične stranke delavskega razreda, je jasno iz dnevnim redom ženevskega kongresa in z okoliščinami tedanjega časa. Vsekakor je tudi v tej resoluciji zlasti povdajeno, da morajo strokovne organizacije podpirati vsako socialno in politično gibanje do popolnega osvobojenja delavskega razreda, da se ne smejo spremeniti v «ozke» in «goistične» organizacije. Ne more biti vsled tega o «nevtralnosti» strokovnih organizacij sploh govora. Ravnotako malo pa je ta resolucija «sindikalistična». Strokovne organizacije so, kakor razvija Marx že v «Reviščini filozofiji» (Polemika s Proudhonom), organizacije «središča delavskega razreda», prvotna oblika njegove «razredne» organizacije, ne pa organizacijsko središče bodoče socialistične družbe, njena temeljna stanica. Strokovne organizacije so le oblika in stopnja razredne formacije proletariata, njihov boj je le eden izmed elementov razrednega boja, katerega cilj je, da postane proletariati vladajoči razred. Strokovne organizacije so šola socializma, v katero hodijo vsi v produkciji udeleženi delavci in vsled tega širok temelj vlade proletariata.

Vloga militarizma v akumulaciji kapitala

Militarizem ima v zgodovini kapitala popolnoma določen pomen. On spremlja korake akumulacije v vseh njenih zgodovinskih fazah (stopnjah). V periodi (dobi) takozvane «primitivne akumulacije», t. j. v početkih evropskega kapitala, igra militarizem odločilno vlogo pri osvajanju Novega Sveta in Indije, dežele dišav, pozneje pri osvojitvi modernih kolonij, pri uničenju socialnih zvez primitivnih družb in prilastitvi njihovih produkcijskih ovira blagovno gospodarstvo, pri nasilni proletarizaciji domačinov in izsiljenju meznega dela v kolonijah, pri stvarjenju in razširjenju interesnih koncesij v zaostalih deželah in pri izvršitvi zahtev evropskega kapitala iz internacionalnih posojil; končno ima svoj določen pomen kot sredstvo medsebojnega konkurenčnega boja kapitalističnih dežel za polja nekapitalistične kulture.

Militarizem s čisto gospodarskega stališča je za kapital prvotno sredstvo za realizacijo nadvrstnosti, t. j. polje akumulacije. Moderni davčni sistem sam sili kmeti, da preidejo k blagovnemu gospodarstvu. Davčni pritisk sili kmeti, da izpreminja vedno večji del svojega proizvoda v blago ali istočasno izpreminja tudi kmeta samega vedno bolj v kupeca; davčni pritisk goni proizved kmetkega gospodarstva večjo kupno silo, kot bi bilo to mogoče brez davčnega sistema.

To, kar bi se sicer nabralo kot prihranek kmetov, malega srednjega stanu, da poveča v hranilnicah in bankah kapital, ki išče uporabe, se v rokah države izpremineni v povpraševanje in ustvarja možnost za naložitev kapitala. Dalje imamo tu ogromno, enotno, kompaktno povpraševanje od strani države mesto velikega števila malih in časovno ter po prostanstvu razkropljenih povpraševanj po blagu, katera bi se zadovoljila čisto z navadno blagovno produkcijo in katera bi torej ne prišla v poštev za akumulacijo kapitala. Ali država predpolaga za zadovoljitev svojih potreb veleindustrijo na najvišji stopnji; država predpolaga torej najugodnejše pogoje za proizvajanje nadvrstnosti in akumulacijo. V podobi militarističnih naročil države postane v veliki količini koncentrirana kupna moč konsumentskih množic neodvisna od volje in subjektivnih kolebanj osebne in osebne porabe ter zadobi skoro avtomatično regularnost z ritmičnim naraščanjem. Končno je vzvod tega avtomatičnega in ritmičnega gibanja militaristično-kapitalistične produkcije v rokah kapitala samega, kajti v njegovih rokah je aparat parlamentarnega zakonodavstva in časopisja, ki je določeno za to, da ustvarja takozvano javno mišljenje. Radi tega se zdi, da ima to specifično polje akumulacije kapitala neopredeljeno sposobnost za razširjenje. Medtem ko vsako drugo razširjenje prodaje in operacijske podlage za kapital zavisi v visoki meri od zgodovinskih, socialnih, političnih momentov, ki so izven oblasti kapitala, predstavlja produkcija za militarizem polje, o katerem se zdi, da njegovo redno, sunkovito razširjenje zavisi v prvi vrsti od odločujoče volje kapitala samega.

Male vesti

(Konec).

Roza Luxemburg:

Vloga militarizma v akumulaciji kapitala

Militarizem ima v zgodovini kapitala popolnoma določen pomen. On spremlja korake akumulacije v vseh njenih zgodovinskih fazah (stopnjah). V periodi (dobi) takozvane «primitivne akumulacije», t. j. v početkih evropskega kapitala, igra militarizem odločilno vlogo pri osvajanju Novega Sveta in Indije, dežele dišav, pozneje pri osvojitvi modernih kolonij, pri uničenju socialnih zvez primitivnih družb in prilastitvi njihovih produkcijskih ovira blagovno gospodarstvo, pri nasilni proletarizaciji domačinov in izsiljenju meznega dela v kolonijah, pri stvarjenju in razširjenju interesnih koncesij v zaostalih deželah in pri izvršitvi zahtev evropskega kapitala iz internacionalnih posojil; končno ima svoj določen pomen kot sredstvo medsebojnega konkurenčnega boja kapitalističnih dežel za polja nekapitalistične kulture.

Militarizem s čisto gospodarskega stališča je za kapital prvotno sredstvo za realizacijo nadvrstnosti, t. j. polje akumulacije.

Moderni davčni sistem sam sili kmeti, da preidejo k blagovnemu gospodarstvu. Davčni pritisk sili kmeti, da izpreminja vedno večji del svojega proizvoda v blago ali istočasno izpreminja tudi kmeta samega vedno bolj v kupeca; davčni pritisk goni proizved kmetkega gospodarstva večjo kupno silo, kot bi bilo to mogoče brez davčnega sistema.

To, kar bi se sicer nabralo kot prihranek kmetov, malega srednjega stanu, da poveča v hranilnicah in bankah kapital, ki išče uporabe, se v rokah države izpremineni v povpraševanje in ustvarja možnost za naložitev kapitala. Dalje imamo tu ogromno, enotno, kompaktno povpraševanje od strani države mesto velikega števila malih in časovno ter po prostanstvu razkropljenih povpraševanj po blagu, katera bi se zadovoljila čisto z navadno blagovno produkcijo in katera bi torej ne prišla v poštev za akumulacijo kapitala. Ali država predpolaga za zadovoljitev svojih potreb veleindustrijo na najvišji stopnji; država predpolaga torej najugodnejše pogoje za proizvajanje nadvrstnosti in akumulacijo. V podobi militarističnih naročil države postane v veliki količini koncentrirana kupna moč konsumentskih množic neodvisna od volje in subjektivnih kolebanj osebne in osebne porabe ter zadobi skoro avtomatično regularnost z ritmičnim naraščanjem. Končno je vzvod tega avtomatičnega in ritmičnega gibanja militaristično-kapitalistične produkcije v rokah kapitala samega, kajti v njegovih rokah je aparat parlamentarnega zakonodavstva in časopisja, ki je določeno za to, da ustvarja takozvano javno mišljenje. Radi tega se zdi, da ima to specifično polje akumulacije kapitala neopredeljeno sposobnost za razširjenje. Medtem ko vsako drugo razširjenje prodaje in operacijske podlage za kapital zavisi v visoki meri od zgodovinskih, socialnih, političnih momentov, ki so izven oblasti kapitala, predstavlja produkcija za militarizem polje, o katerem se zdi, da njegovo redno, sunkovito razširjenje zavisi v prvi vrsti od odločujoče volje kapitala samega.

Zgodovinske neobhodnosti poostrene svetovne konkurence kapitala za njegovo akumulacijske pogoje se izpreminjajo tako za kapital sam v prvotno polje akumulacije. Čim energičneje izkorišča kapital militarizem, da bi si s svetovno in kolonialno politiko asimiliral produkcijska sredstva in delovne sile nekapitalističnih dežel in družb, tem energičneje dela isti militarizem doma, v kapitalističnih deželah zato, da bi stopnjeval vzlet kupno silo nekapitalističnim plastem teh dežel, t. j. zastopnikom navadne blagovne produkcije in delavskemu razredu; prvim vedno bolj grabi produktivne sile in manjša življenski nivo drugih, da bi na stroške obeh silno povečal akumulacijo kapitala. Ali z obeh strani se pogoj akumulacije izpreminjajo na gotovi stopnji v pogoje propada za kapital.

Čim nasimeje uničuje kapital potem militarizma zunaj v svetu in doma eksistenc nekapitalističnih slojev in znižuje eksistencne pogoje vseh delovnih plasti, tem bolj se izpreminja dnevna zgodovina akumulacije kapitala na svetovnem odru v nepretrgano verigo političnih in socialnih katastrof ter konvulzij (potresov), ki skupaj s periodičnimi gospodarskimi katastrofami v podobi kriz onemogočajo nadaljnji akumulacijo kapitala in ustvarjajo upor mednarodnega delavskega razreda proti gospodarstvu kapitala za potrebo še prej, nego je zdelo gospodarstvo ob svoje naravne, od samega sebe ustvarjene meje.

Kapitalizem je prva gospodarska oblika s propagandistično silo, oblika, ki ima tendenco, da se razširi po vsem zemeljskem krogu in izpodrine vse druge gospodarske oblike, ki ne trpi nobenih drugih poleg sebe. Kapitalizem je pa istočasno tudi prva gospodarska oblika, ki ne

more obstojati sama, brez drugih gospodarskih oblik kot svojega miljeja in hranilne podlage; tendenca kapitalizma, da se izpremini v svetovno proizvajalno obliko, se razbije na notranji nesposobnosti, da bi postal svetovna proizvajalna oblika. Kapitalizem je živo zgodovinsko nasprotstvo v samem sebi, njegovo akumulacijsko gibanje je izraz, neprestano reševanje in istočasno povečevanje nasprotstva. Na gotovi višini razvoja se tega nasprotstva ne da drugače rešiti, kot da se uporabi temelje socializma — one gospodarske oblike, ki je že po svoji naravi istočasno svetovna oblika in harmoničen sistem, ki ne sloni na akumulaciji, ampak na zadovoljitvi življenskih potreb delovnega človeštva, s tem da razvije vse produktivne sile zemeljske krogle.

Ivan Cankar:

„Lepa naša domovina“

Zadnjič sem videl na cesti oddelek infanteristov; marširali so proti kolodvoru. Dež je lil curkoma; škornji so se jim udirali globoko v razmočeno blato, ki je škropilo do kolen. Ni bilo več zgodaj, morda že deveta ura dopoldne; ali dan je bil pustemu mraku podoben, ves siv in mrzel.

Vojaki niso marširali sami; ob obeh straneh kolone so korakali — trop, trop, trop — moški, ženske, otroci. Lilo je od njih, kakor da bi čunje izžemal, blato je škropilo otrokom do pasu in do obraza. Oglasil se je krik ženske, zahteval je otrok — ali dež je lil dalje, blato je škropilo dalje, kolona je stopala dalje, trop, trop, trop...

Videl sem vojaka, visokega, močnega moža; njegov hrbet je bil narahlo sključen, tisti hrbet, ki je nosil že devetkrat težje tovore nego je vojaški tornister. Njegove roke so bile črne in težke; bil je morda kovač. Poleg njega je stopala s hitrimi, drobnimi koraki ženska, ki je bila za glavo manjša od njega; segala mu je komaj do rame. In za roko je držala ženska malega fanta, ki je trudoma in jokaje tekkel z njima ter neprestano zaostajal.

Mož se je postrani ozrl in je takoj umaknil pogled.

«Vrni se!»

Ženska je vzkliknila, zgrabila ga je za rokav.

«Ne jaz... ti se vrni!»

Pogledal je v fla in bled je bil.

«Saj boš dobila osemindeset vinarjev na dan in Francek... Francek... Francek štiriindeset...»

Zajokala je naglas, potegnila je fanta za seboj, da se je spotalnik ter padel na kolena v blato.

«Še to naj vzamejo... še tisti Judežev denar...»

Videl sem vojaka, moža, ki se mu je na predstnem obrazu poznalo, da je sedel dolgo leta v delavnici; taki ljudje so stari, preden so bili mladi. Šel je s tistim mirnim, težkim korakom, kakor je hodil zjutraj ob sedmih v tvornico; morda je celo pozabil, da ima tornister na hrbtu. Z obema rokama pa se ga je oklepal pod pazduho star, suhoten človek, ki se je trudil, da bi stopal po vojaško. Govoril je hitro in veselo in neprestano mu je teklo iz oči po obvedeh licih.

«Saj tudi jaz, Jan, pred tridesetimi leti... o, krepi fantje smo bili... vriskali smo, pravim... tudi jaz, glej, Jan... o Jan moj, Jane, Janjekl!»

Kakor da bi z nožem udaril, tako je planil krik iz njegovih ust.

«Oče... saj boste dobili na dan osemindeset vinarjev in povrh še...»

Ali oče ga je pogledal z očmi, ki so bile vse zakrjavale.

«Jan!...»

Videl sem vojaka, zelo čokatega, plečatega moža; poznalo se mu je na opaljenem obrazu, da je vajen solca in burje in vsega hudega. Morda je bil iz okolice, kmečki sin. Kraj njega je stopala postarna ženska z zgrbljenim, prstem obrazom; tudi njena obleka, do pasu blatna, in pisana rjuna na glavi je razodevala kmetico.

«Zdaj pa je čas, mati; vrnite se domov, pa zbogom!»

Molčala je in je strelala vanj, kakor da ga vidi prvo in poslednjo uro. Z rute ji je lila dežnica na obraz in na lase, ki so se sprijemali na čelu.

